

IV. Béla uralkodása (1235–1270)

*Az uralkodói
díszbe öltözött
IV. Béla a Képes
krónika egy „P”
iniciáléjában*

Rogerus: Carmen miserabile

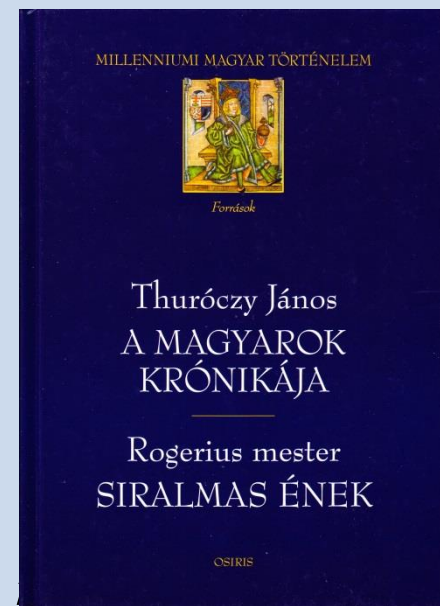
Béla király és a magyarok közötti gyűlölködés öt oka

(1) ...

(2) *Amikor ennek a Béla királynak az atyja, a jó emlékü And-rás király megfizette tartozását a halálnak, a király az összes főembereivel és nemeseivel tüstént Székesfehérvár városába ment, és amikor itt – miként szokás – az esztergomi érsek a királyi koronával megkoronázta, bárói közül néhányat, akik vele szemben atyja pártján állottak, száműzetésbe kényszerített; akiket tudott – börtönbe vettetett; a főbb méltóságok közül pedig egy személyt, Dénes nádort megfosztotta a szeme világától. Ugyanitt hozott bizonyos határozatokat, és elrendelte, hirdessék ki, hogy az országot meg kell tisztítani a gonosz emberektől, akikben nagy volt a sokasága. Hogy a bárók vakmerő merészségét visszaszorítsa, elrendelte, hogy ha valaki a bárók közül az ő jelenlétében le mer ülni valamilyen székre – kivéve a hercegeket, érsekeket és püspököket, – bűnhődjék megérdemelt büntetéssel. Ugyanakkor elégettette a bárók székeit, amennyit meg tudott találni. Nem csekély csapásnak tartották ezt a száműzöttek rokonai, és az elfogottak barátai, akik a maguk jövőjét is féltették. Innen támadt közöttük a megbotránkozás.*

Σ?

(3) ...

1. Béla király és a nemesség közötti gyűlölködés okai

IV. B. célja uralkodásának kezdetén:

- II. A. politikáját elhibázottnak látja, híveivel leszámol
- kísérlet a főurak háttérbe szorítása
- a **birtokadományok visszaszerzése**
- -i tekintély helyreállítása, -i hatalom megszilárdítása

következmény: konfliktus a bárókkal ┐ ? orsz. főméltóság,
a királyi tanács tagja

→ ez megnehezíti a tatárok elleni katonai védekezést
(a tatárjárás választóvonalat jelent birtokpolitikájában)

Julianus, 1235/36 – ?

→ MH

→ a tatár veszély híre → **kunok betelepítése (1239)**

pogányok, nomádok → ellenérzések

→ 1241. márc.: fosztogatva elhagyják Mo.-ot

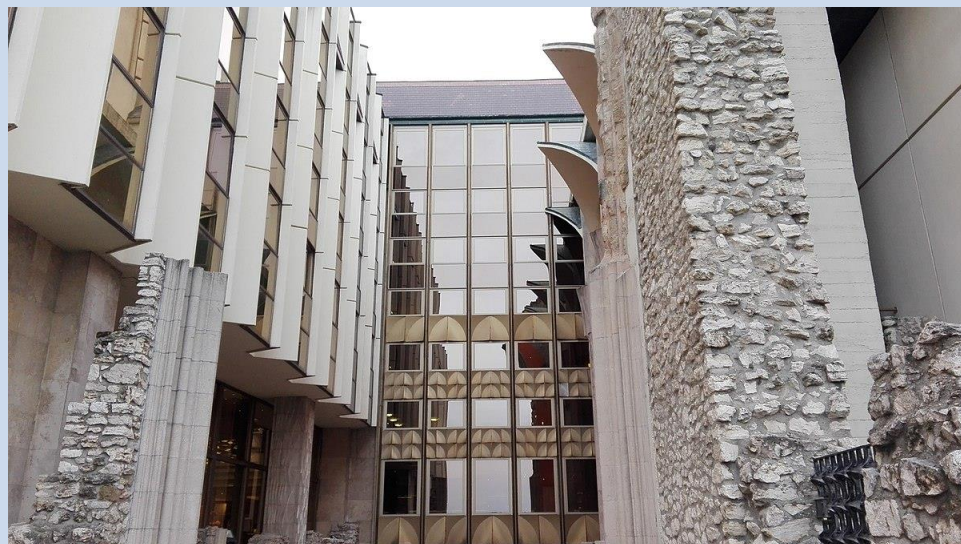
Julianus és Gerhardus barát szobra – ?

Margit-sziget

Domonkosok a középkori Budapesten

Vár ?
(mai Hilton)

1881: első
kerületi
nyilvános
községi
polgári
leányiskola

2. 1241/42

a) Mongol Bir.

- „tatár” szó – ?
- Dzsingisz nagykan —————→

Dzsingisz kán telefonnal – ?

[= Sztálin harcostársa, barátja,
majd áldozata, Buharin szerint]

- utódja fia, Ögödej
unokája: Batu kán 1240 – Kijev elf.
1241/42 – Mo.

1242: Ögödej nagykan †

→ Batu visszasiet a nagykanválasztásra

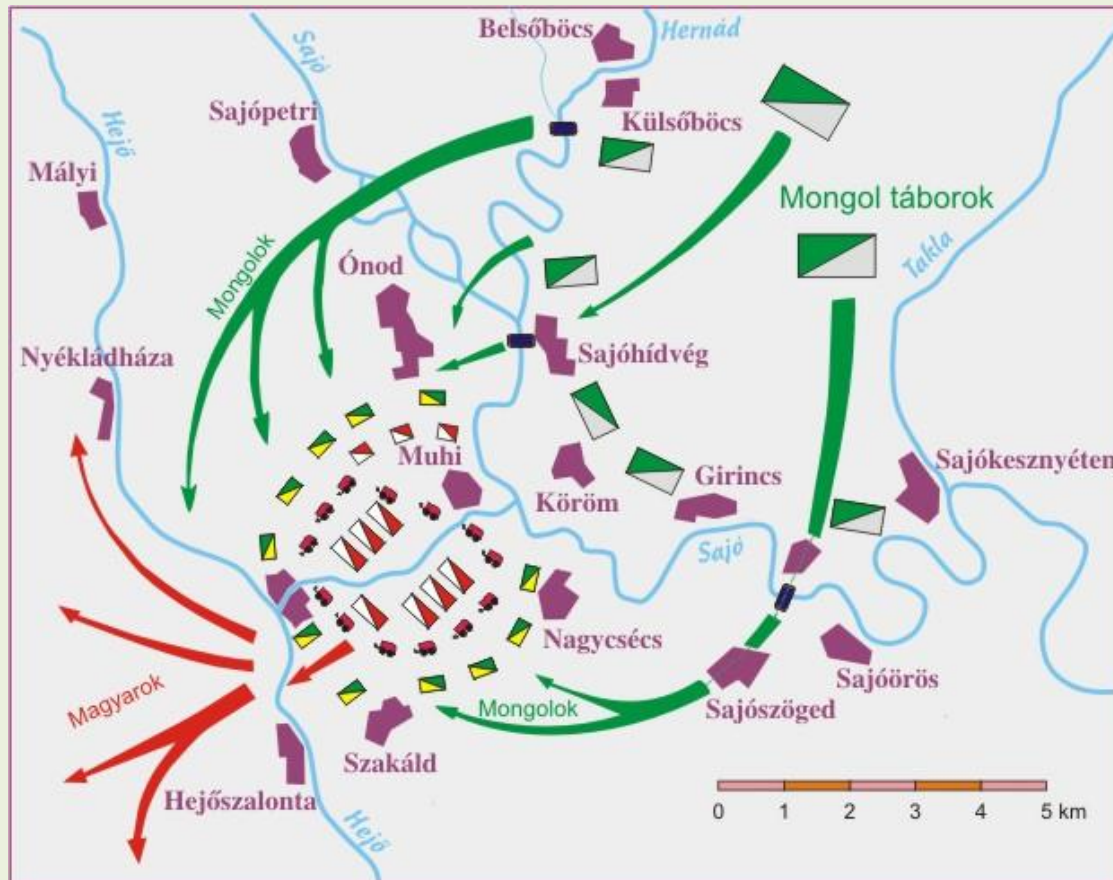
→ vagy: a mo.-i előkészítő, félelemkeltő hadjárat volt csak

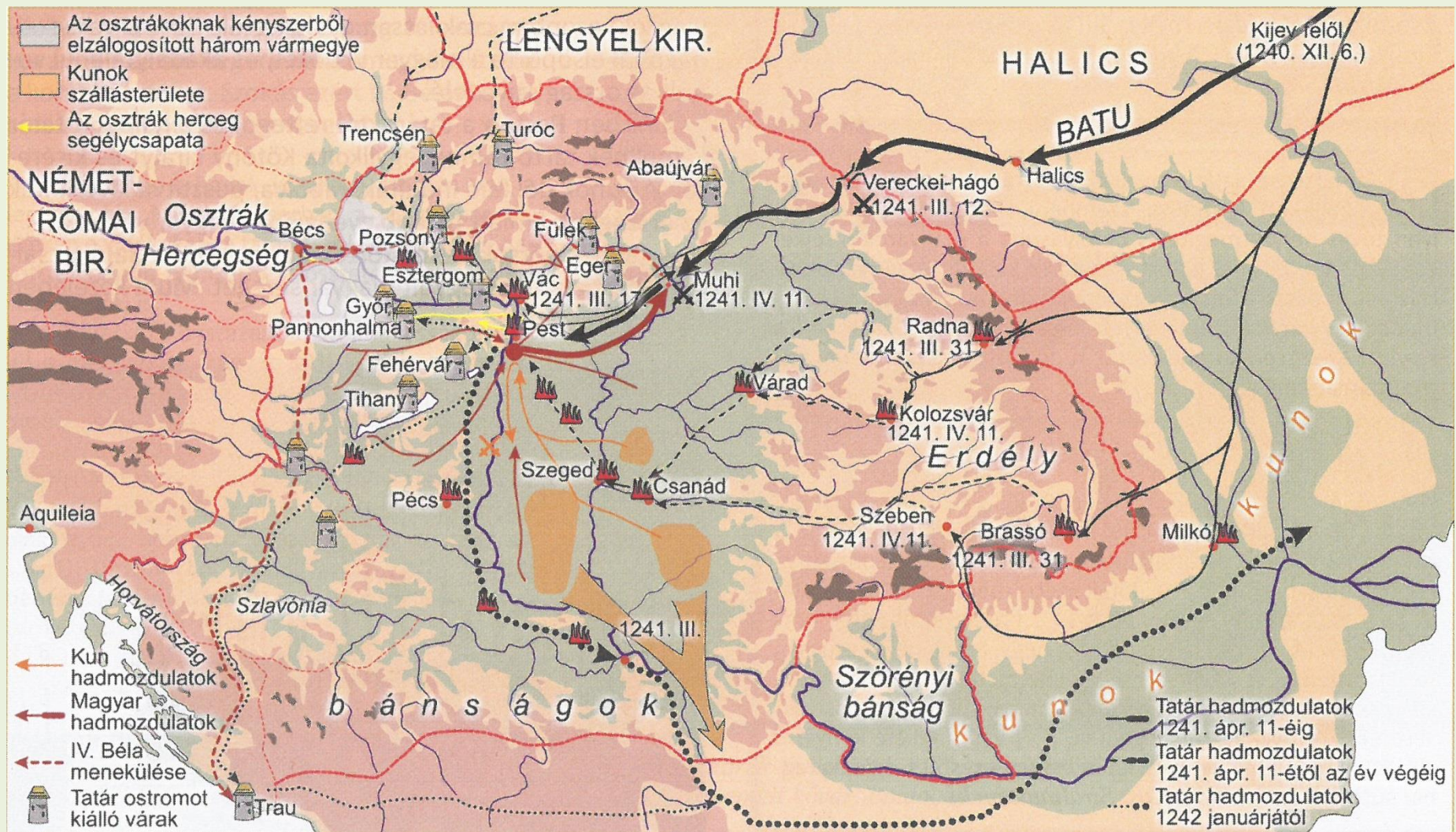
b) Mo. elpusztítása – TK 139. o.

- támadás három irányból – ?
- 1241. ápr. 11. – ?
kudarcot vallott szekérvár-taktika

1241. április 11. – napi dátum?

Béla menekül az őt üldöző mongolok elől

- Ø külföldi segítség
- Ø szervezett ellenállás
- befagyott Duna → Dunántúl elpusztítása, kiv. kővárak
- 1 év megszállás → Ø mezőgazd. → éhínség

TK 139. o.

pl. – ?

követk. – ?

IV. B. → Trau **(Trogir)** szigetére menekül
sziget Spalatótól D-re 27 km-re az Adriai-tengerben
fogadalma – ?

c) katonai kudarc
nagymértékű pusztítás } → **IV. B. politikájának
megváltoztatására kényszerül**

a veszteség csak közvetve és bizonytalanul határozható meg

← a településhálózat sűrűségének változásai

→ eltérő becslések a pusztítás mértékére vonatkozóan: 20–50%

népeségpusztulás elsősorban az Alföldön / K-i országrészben

→ magyarok aránya ↓

3. Új politika

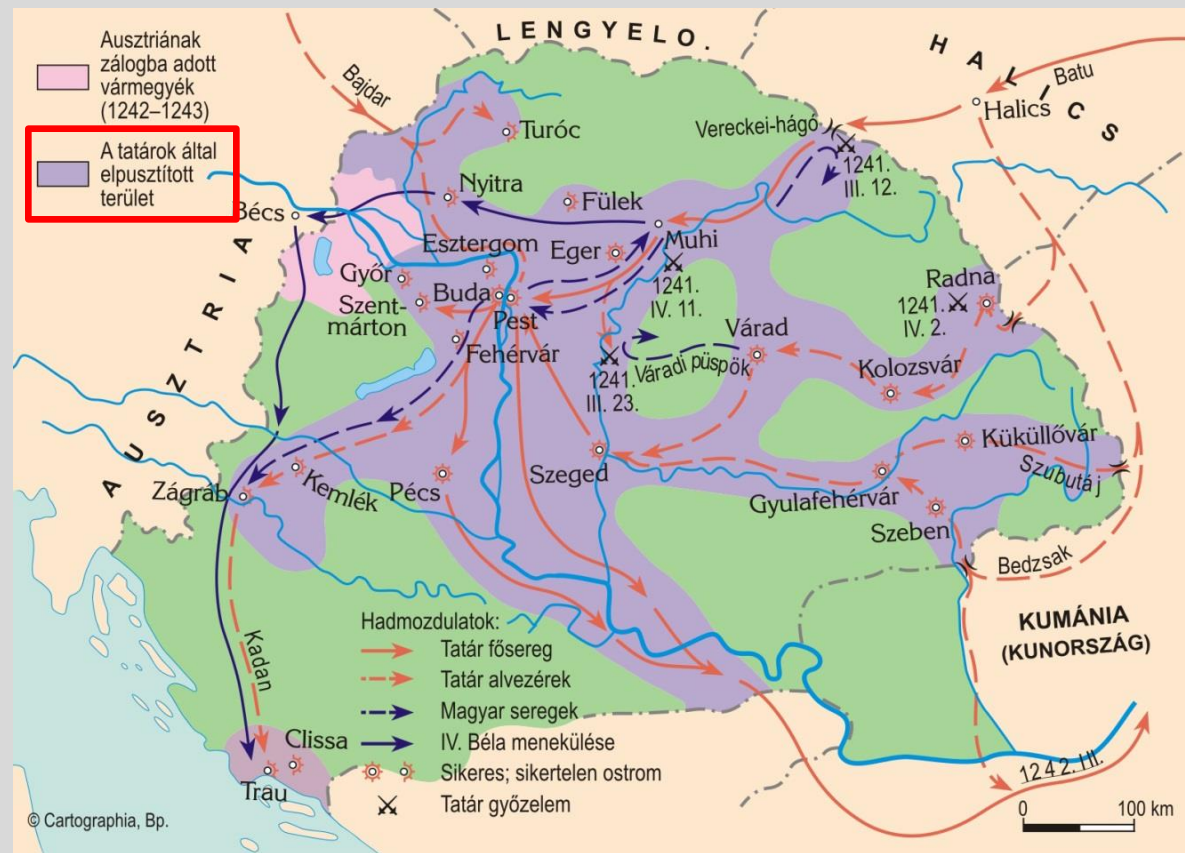
a) kunok, jászok visszahívása – ?

- ← népességpusztulás
- ← katonai védelem megteremtése
- letelepítésük: Alföld
- önkorm., adómentesség („székek”)
- fontos katonai erő

b) román / szláv bevándorlás a peremterületekre

↓
az ország népessége nő
nő a nem magyar nyelvű lakosság aránya

c) királyi várak, kőfallal övezett városok (pl. Visegrád, Buda)

„A királyok kiválóságára tartozik [...],
hogy dicsőségük a nép sokaságától
bőségebben gyarapodik. Innen van,
hogy akarjuk, jelen levelünk tartalmánál
fogva mindenki számára ismertté válják,
hogy mi [...] vendégeinknek, és
mindenkinek, aki ahhoz tartozik ilyen
szabadságot engedélyeztünk és
rendeltünk: egy-egy telek után évenként
három pondust tartozzanak fizetni.”

(IV. Béla oklevele, 1264)

adózási kiváltság a hospeseknek
→ Ny-i telepések behívásával is
pótolták a népességet

→ ez kedvezően hat a hazai városfejlesztésre

d) birtokadomány várépítéshez kötve

a birtokvisszavétel politikáját a birtokadományozás váltotta fel...

→ a -i hatalom további gyengülése, a főurak erősödése

*Az esztergomi latinok pecsétje
(13. sz. első fele,
pecsétnyomó: MNM)*

Boldogkő vára (Hernád völgye)

